

DEN NATIONALE SCENE

LILLE EYOLF

AV HENRIK IBSEN

MEDVIRKENDE

LILLE EYOLF

av Henrik Ibsen

Instruktør:

Victoria H. Meirik

Scenograf og kostymedesigner:

Milja Salovaara

Maskør:

Tove Ingebrigtsen

Lysdesigner:

Geir Hovland

Lyd:

Karim Reed

Dramaturg:

Kirsten Broch

Med:

Alfred Allmers:

Gard Skagestad

Rita Allmers:

Ellen B. Johannessen

Lille Eyolf:

Oliver Hole Dahl/

Tor Andreas Rundhaug

Asta Allmers:

Siren Jørgensen

Ingeniør Borgheim:

Petter Width Kristiansen

Rottejomfruen:

Merete Armand

Inspisient:

Sten Are Fogge

Rekvisitører:

Frode Prestegård/Cathy Hopstock

Sufflører:

Marit Sognnes/Nina Agnethe Kopperdal

Dekor og kostymer er produsert på
Den Nationale Scenes verksteder.

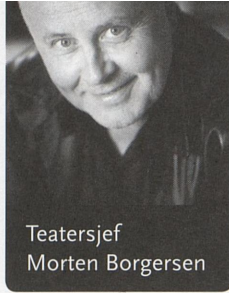
PREMIERE PÅ SMÅSCENEN

24. MAI 2006.

Forestillingen varer ca. 1 time og
45 minutter, ingen pause.

Lille Eyolf sitt gjestespill ved Ibsenfestivalen
i Oslo 2006 er støttet av Yvonne og Bjarne
Rieber.

Teatersjef
Morten Borgersen

Kjære publikum

Det er Ibsenår og DNS har primært valgt å markere det med ny norsk dramatikk. Men likevel velger vi også *Lille Eyolf*, fra 1894, ikke oppført på DNS siden 1923.

Stykket er kanskje et av Ibsens mest brutale, særlig fordi ekteparet Allmers er så direkte og ikke skjuler sine hensikter, i motsetning til andre av Ibsens figurer. Familien er her en kamparena i den ganske onde hverdagen til disse menneskene, hvor de forsøker å realisere både sine idealer og sine egoistiske behov. *Lille Eyolf* tilhører Ibsens siste fem stykker og har nok også en sterkere teatralisering i seg enn de tidligere. Samtidig er dramaturgien heller ikke så lineær som vanlig, siden den kretser rundt temaet og inn mot et nullpunkt.

Det er en glede å ønske en representant for en ny instruktørgenerasjon, Victoria Meirik, velkommen til DNS og til vårt Ibsenarbeid med en ny generasjon skuespillere.

Morten Borgersen
teatersjef

LILLE EYOLF – et sceneliv

Ibsen var i 1891 tilbake i Norge etter 27 års selvpålagt eksil. Vel etablert i Arbiensgate begynte han å skrive på et nytt stykke: *Byggmester Solness*. Det er det første av fire skuespill, som er blitt betegnet som Ibsens "dramatiske epilog". Det er *Byggmester Solness, Lille Eyolf, Johan Gabriel Borkmann og Når vi døde våkner*. Ibsen var ikke lenger interessert i å skildre konfliktene mellom individ og samfunn. Nå gjaldt det individet, en selv og hvordan individet makter å leve med seg selv, fortiden og fremtiden.

I 1894 hadde Ibsen skrevet det andre stykket i denne serien: *Lille Eyolf*. 14. oktober ble stykket sendt til forleggeren Hegel og forlaget i København, og hele den litterære verden ventet i spenning på mesterens nye verk. Hva slags problemstillinger og hvilket persongalleri ville man møte denne gangen? For Ibsen og hans avtaler med de forskjellige forlagene gjorde at han var svært opptatt av at ingen skulle få kjennskap til stykkets innhold før det forelå trykt. Det var viktig at det ble offentlig samtidig i Danmark, Tyskland og England. Men på ett eller annet vis hadde avisen *Politiken* fått kjennskap til deler av innholdet, og i en noe fantasifull artikkel, 14. november, skriver avisen om stykket.

Howdan kunne dette skje? Ibsen vil ha advokater og rettsak. Han var kontraktforpliktet til ikke å røpe noe

om innholdet av sine stykker før teksten forelå trykt. Var det trykkeriet som hadde utro tjenerne? Ibsen ville ha beskjed, hvor lå lekkasjen? Hegel kunne i første omgang ikke gi noe svar, men saken fikk ganske raskt en forklaring: Forfatteren Thomas P. Krag hadde kommet til Hegel og fortalt at det var gjennom ham kjennskap til stykket var kommet ut. Han arbeidet med korrektur på sitt eget skuespill hos samme forlegger og samme trykkeri, og da han var innom trykkeriet for å hente korrektur, fikk han også med seg et korrekturark av Ibsens *Lille Eyolf*. Dette leste han og la det senere tilbake på plass i trykkeriet uten å si noe om at han hadde hatt det til "gjennomsyn".

Det fatale var imidlertid at Krogh hadde fortalt litt av det han hadde lest til en venn som igjen hadde snakket med *Politikens* journalist. Thomas P. Krag var synderen. I tiden som fulgte, ble dette en kilde til debatt og skrivelier først og fremst i danske aviser, men også i norske og utenlandske frem til 11. desember, da stykket var tilgjengelig for alle, lesere og kritikere. Og salget gikk strykende. Det første opplaget på 10 000 eksemplarer ble utsolgt på svært kort tid, andre opplag allerede etter 10 dager og tredje opplag mindre enn en måned senere. *Lille Eyolf* kom ut i København, Oslo, London og Berlin samtidig. Raskere enn noe annet Ibsenstykke hittil. Alle diskusjonene, den famøse artikkelen og omtalen hadde skaffet Ibsen en

glimrende salgsfremmende effekt og spenningen var utløst.

Nå var det teatrenes tur. Verdenspremiere på *Lille Eyolf* fant sted på Deutsches Theater i Berlin 12. januar 1895. Dernest fulgte Oslo med skandinaviapremiere på Christiania Theater tre dager senere, 15. januar, og premiere på Den Nationale Scene 21. januar. Før premieren i Oslo var hver eneste billett solgt, og de fleste til doble priser. En stor begivenhet var det selvfølgelig at Henrik Ibsen selv var til stede. Stykket ble spilt hele 35 ganger med godt besøk, noe som var svært sjelden på denne tiden.

11 oppsetninger ble det av *Lille Eyolf* rundt i verden det første halve året av 1895. Etter dette har *Lille Eyolfs* scenehistorie vært svært annerledes enn de øvrige av Ibsens 12 samtidsskuespill. I Europa er stykket blitt spilt heller sporadisk utover i det nye århundre, og det er få teatre som har spilt stykket mer enn en gang i løpet av tiden fra 1895 til i dag. Ser vi på teatrene i Skandinavia, så er dramaet spilt to ganger i Danmark, på Det Kongelige Teater i København, i mars 1895 og mars 2006 - 111 år ligger det mellom de to oppsetningene. Hverken Dramaten eller Stockholms Stadsteater i Sverige har spilt stykket. Det har derimot Länsteatern i Örebro hvor det i 2002 ble satt opp av den norske instruktøren Terje Mærli.

Skuespillets scenehistorie i Norge er noe mer mangslungen, men man må likevel stille seg spørrende til teatersjefenes manglende interesse for stykket det første hundreåret etter utgivelsen. Som sagt, både i Bergen og Oslo ble det satt opp i januar 1895, men det går 28 år før stykket igjen blir vist på Den Nationale Scene, i 1923, og så mye som 46 år før Nationalteatret velger å sette *Lille Eyolf* på repertoaret igjen i 1941. Etter 1945 har Nationalteatret hatt flere oppsetninger ikke minst i løpet av 1990-tallet. Den Nationale Scene har ikke spilt *Lille Eyolf* siden 1923, og teatrets forestilling i dag blir den tredje oppsetningen av stykket på 111 år. Ellers har Centralteatret, NRK Radioteatret, NRK Fjernsynsteatret, Trøndelag Teater, Riksteatret, Teater Ibsen og Rogaland Teater spilt *Lille Eyolf* en eller to ganger.

Hvorfor denne vegringen eller beskjedenheten overfor et av Ibsens samtidsskuespill? Da stykket kom ble det karakterisert som "genialt" av kritikere bl.a. av den engelske kritikeren Archer som også reflekterte over om ikke den sjelelige dybdeboringen kunne bli for sterk til at publikum ville holde den ut i teatret! Var det likevel "vanskelig tilgjengelig" sammenliknet med f.eks. *Vildanden* og *Hedda Gabler*? Dramaet har heller ikke vært blant de mest tolkede, og Ibsenforskere har vist mindre interesse for dette skuespillet enn de øvrige Ibsendramaene.

Når det gjelder teatrenes manglende interesse for personene og konfliktene i *Lille Eyolf*, stiller det seg kanskje annerledes. Kan det være så banalt og enkelt at rollen som Alfred Allmers ikke var attraktiv nok for de mannlige teatersjefer og deres mannlige hovedrolleskuespillere - skuespillerne sloss ikke om å spille Alfred, som er svakere enn den kvinnen han

elsker, akkurat som Johannes Rosmer og Torvald Helmer. Alfred er ingen helt. "Ledende" skuespillere var den gang som nå påpasselig med det som heter "image". En forklaring på at stykket har fått en større oppmerksomhet de siste 10-20 årene kan være at stykkets konflikter, personenes grenseløse selvopptatthet og egoisme treffer oss sterke i vår kultur i dag. Ja, hva nå enn årsakene kan være til den manglende både vitenskapelige og sceneiske interesse for dramaet, så har vi nå en enestående anledning til å se skuespillet, og bli kjent med *Lille Eyolf*.

Av Kirsten Broch, dramaturg

Lei av klisjeene rundt Henrik Ibsen

Instruktør Victoria H. Meirik er mer opptatt av hva Ibsen har skrevet enn hva han har gjort, og har forsøkt å glemme mannen med skjegget under arbeidet med *Lille Eyolf*.

Hvorfor er det interessant å iscenesette Lille Eyolf i dag?
- *Lille Eyolf* handler om et eksistensielt problem. Hva inneholder livet mitt? Hva skal livet mitt inneholde? Er det livet jeg lever nå det jeg har ønsket meg? Får jeg levd ut meg selv? Denne typen spørsmål dukker opp igjen og igjen i den moderne bykulturen vi lever i nå. En viktig grunn for dette er at religion har tatt mindre og mindre plass i samfunnet, og når du selv skal bestemme deg for hva livet skal inneholde, er det ikke så mange maler på et religiøst eller spirituelt plan lenger. Samfunnet er bygget opp rundt alt du burde gjøre, men sier ikke noe om hva livet skal inneholde. Derfor er det viktig å belyse denne tematikken. En gruppe kinesiske kulturjournalister, som gjestet DNS, spurte meg om hva vestlig dramatik er opptatt av. Jeg svarte at i bunn og grunn er det Hamlet som går igjen. "Å være eller ikke være, hva er det?" Og de samme spørsmålene går igjen for alle karakterene i *Lille Eyolf*. "Jeg vil at livet mitt skal se sånn ut og hvorfor gjør det ikke det? Hvorfor får jeg ikke fylt det med

det jeg er opptatt av?" Slik Hamlet gjør, er spørsmål som også Alfred, faren til Lille Eyolf, stiller seg: "Hva er livet verdt? Skal jeg leve eller skal jeg dø?"

Lille Eyolf er hans siste sjanse...

- ...og når den forsvinner er det bare ødemark igjen. Meningsløsheten for Alfred er så stor, at det skal lite til før han mener at stillheten i døden er mer behagelig enn stillheten i livet. Hovedproblemet til Alfred er at han prøver å unngå sitt sanne jeg. Han unngår hva han egentlig begjærer i livet og det han egentlig har lyst til å være. Han dekker til sin egentlige natur. Et eksempel er når han opplever en krise på fjellet, så skjuler han det ved å bruke sønnen sin som skjold.

Hvordan takler de andre karakterene i stykket seg selv?

- Selv om Rita virker som en klar taler, sier hun aldri hva problemet egentlig er. Hun bare krever. Hun formulerer seg ikke, og det gjør heller ikke søsteren til Alfred, Asta. Den eneste som egentlig sier hva han mener er Borgheim, veiarbeideren, som sier (til Asta) "Jeg vil ha deg". Samtidig sier han ikke noe om det andre motivet, at han ikke har lyst til å være alene. Men det er Alfred som er den største motoren i det å skjule seg selv. Og dermed svikte seg selv på det

groveste. For meg er dette Ibsens store tema i *Lille Eyolf*. Ikke svikte andre eller kjærligheten, men å svikte seg selv. Fornekte sin egen natur. Samtidig ødelegger han menneskene rundt seg. Kvinnene i stykket sier det til og med: "Alfred deler ikke tankene sine med andre, han holder dem for seg selv".

Hva med Lille Eyolf opppe i alt dette her?

- Han er barnet som har blitt forsømt. Samtidig har stykket en symbolverden. Stedet de er på og tingene som er rundt dem står for noe. Hvis det hadde vært en dårlig dramatikers verk kunne navnet på stykket vært *Den undertrykte kjærligheten*. Lille Eyolf er symbol på både Asta, Alfred og er også symbol på en byll som har vokst ut på Alfreds kjærlighetsrompe. Lille Eyolf representerer dessuten det ufruktbare mellom Alfred og Rita. De har født et barn, men de har ødelagt det. Lille Eyolf står for det som ikke kan vokse, det som ikke kan leve. Derfor har vi også valgt et uferdig rom. Det er ikke noe sted for et barn å være. Det er ikke engang noe sted for disse menneskene å ha ferie. Det er til og med vanskelig for skuespillerne, for de har egentlig ingen ting å støtte seg til.

Lille Eyolf symboliserer alt det Alfred og Rita ødelegger. Rottejomfruen, alteregoet til Rita, kommer inn og river dette barnet vekk for at de skal kunne se hva livet er. Og da får de abstinenser. Annen akt er bare abstinenser, de bare sloss. I tredje akten klarer karakterene å se, men da flykter de inn i et nytt prosjekt om å hjelpe hele verden.

Hvorfor har du gjort Lille Eyolf døv?

- I vår versjon har han falt, men ikke blitt krøpling. Han har antakelig vært døv før fallet, men Alfred og Rita tar på seg skylden for at han er døv fordi de ikke har tatt vare på han. Døvheten representerer det at

Lille Eyolf ikke kan artikulere seg og bli hørt, og karakterene i stykket aksepterer ikke at han har blitt døv. Barnet har ikke blitt slik de ønsket, et perfekt barn, og derfor tar de avstand fra sin sønn.

Hvordan er det å sette opp Ibsen i 2006?

- Egentlig tenker jeg ikke på det i det hele tatt. Det er ikke hvem som har skrevet det, men hva og hvordan det er skrevet som er det viktige. Derfor prøver jeg å glemme mannen med skjegget. Men det er klart jeg er fascinert av Ibsen, fordi det han formidler er så rått og så nådeløst. Men jeg liker ikke formen hans. Den er så tvingende. Det er tydelig at han har vært regissør, for det er mye i manuset som du nesten må bruke. Det er irriterende, fordi man føler seg nesten ufri. Samtidig lurer jeg på om er det mulig å lage en annen type teater av Ibsen. Han har som Beckett tvunget dramatikken inn i sin form. Og av og til tenker jeg at nå blir jo nesten oppgaven vår å bare få det til å leve. Jeg oppdaget med Ibsen, herregud, man kommer ikke utenom han på grunn av den sterke fortellerkraften han har. Og den effekten han har hatt på dramatikkk. På samme tid er det formen man sliter med. For den

glir så lett inn i titteskapet, kjolene, statuene. Denne typen teater er flott og interessant når folk gjør det bra, men det kommuniserer ikke med meg som menneske.

Hva synes du om feiringen av Ibsen?

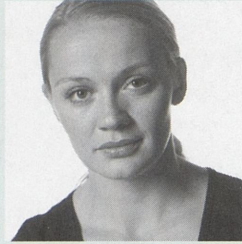
- Det blir litt Ivo Caprino, ufarliggjøring av den lille dukken med skjegget. *I couldn't care less*. Jeg er ikke opptatt av å få vite om hans forhold til unge kvinner. Jeg er mest opptatt av hva han leste, og hvordan han brukte dette i stykkene. Ibsenåret skulle vært en skikkelig oppvask i stedet for en hyllest. Den beste hyllesten ville egentlig vært å vaske litt opp. Snu og være mer opptatt av det han har skrevet enn hva han har gjort. Forholde seg mer til ideer enn til en mann. La det handle om hans ureddhet i forhold til det han skriver om, filosofien hans, det som næret ham – ideene. Ibsen som person er egentlig ikke noe interessant i det hele tatt. Om han var en drittstekk eller ei, så er dramatikken hans like god for det.

Av Ole Klemsdal

MERETE ARMAND
er Rottejomfruen

Merete debuterte som skuespiller som Kristoffer Robin i *Ole Brumm* på Sogn og Fjordande Teater i 1977. Til DNS kom hun i 1986, hvor hun spilte i *Vaskerelven Rose* av Gunnar Staalesen. Gjennom årene har hun vært med i tre Ibsen-oppsetninger på teatret på Engen, *Samfundets støtter* (1988), *Vildanden* (1986) og *Keiser og galilæer* (2000). Merete fullførte Statens Teaterhøgskole i 1979.

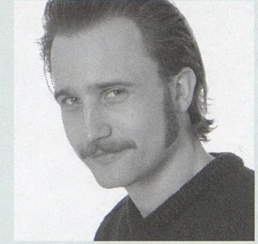
ELLEN B. JOHANNESSEN
er Rita Allmers

Ellen Birgitte debuterte med Ibsen på DNS i 2003 i oppsetningen *Et dukkehjem*. Siden har hun spilt i blant annet *Mein Kampf* (2004) av George Tabori, *Idioten* (2005) av Fjodor Dostojevskij og *Dogville* (2006) av Lars von Trier. Ellen Birgitte fullførte Statens Teaterhøgskole i 2000.

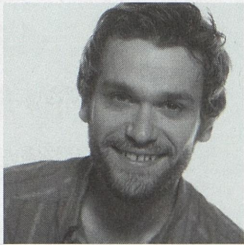
SIREN JØRGENSEN
er Asta Allmers

Siren spilte første gang på DNS sist høst i *Alice i Eventyrland* av Lewis Carroll. I vinter spilte hun i *Lillelord*. Etter å ha fullført Statens Teaterhøgskole i 2002, har hun dessuten vært tilknyttet Teatret Vårt i Molde, hvor hun spilte i stykker som *90-metersbakken*, *Isslottet* og *norway.today*. Siren har også spilt i filmen *Play* i regi av John Sulivan.

PETTER WIDTH KRISTIANSEN
er ingeniør Borgheim

Siden Petter kom til DNS i 2001, har han hatt en rekke roller, blant annet i *Lillelord* (2006) av Johan Borgen. I tillegg er han kjent fra blant annet *Forvandlingen* (2001) av Franz Kafka og *Vildanden* (2004) av Henrik Ibsen. Ved siden av DNS har Petter spilt på Teater Ibsen, Rogaland Teater og Torshovteatret. Petter gikk ut fra Statens Teaterhøgskole i 1999.

GARD SKAGESTAD

er Alfred Allmers

Gard er kjent for en stor del av DNS sitt publikum gjennom sine roller i publikumssuksesser som *Romeo og Julie* (1999) av William Shakespeare og *Festen* av Thomas Vinterberg mfl. (2002). Sin debut hadde han på teatret i 1997 med forestillingen *Tartuffe* av Molière. *Lille Eyolf* er den 26. forestilling han spiller ved DNS. Gard gikk ut fra Statens Teaterhøgskole i 1997.

TOR ANDREAS RUNDHAUG (7 ÅR)

er Lille Eyolf

OLIVER HOLE DAHL (7 ÅR)

er Lille Eyolf

VICTORIA H. MEIRIK

er instruktør

Victoria H. Meirik har regiutdanning fra Amsterdam, hvor hun har bodd og arbeidet i mange år. Hun var med på å introdusere Jon Fosse for nederlandsk teaterpublikum, og har ellers satt opp tekster av bl.a. Sarah Kane og Marius von Mayenburg. I Norge gjorde hun seg først bemerket med Tsjekhovs *Ivanov* på Hålogaland Teater våren 2004, og har senere satt opp Noréns *Krig*, Shakespeares' *Richard III*, Koltès' *Natten rett før skogene* på Rogaland Teater og David Harrowers *Blackbird* ved Nationaltheatret.

MILJA SALOVAARA

er scenograf
og kostymedesigner

Milja Salovaara er fra Finland, har utdannelse innen scenografi fra Accademia di belle Arte di Venezia og har siden slutten av 90-tallet jobbet mye med norsk teater, ved siden av arbeider i Sverige og Finland. Sist hun jobbet ved DNS var med Eggum-forestillingen *På'an igjen* sist høst og vinter, og med *Ronja Røverdatter* i 2003. Hun samarbeidet også med Victoria H. Meirik i David Harrowers *Blackbird*, som gikk ved Nationaltheatret i vint-

Depotbiblioteket

06sd 24 102

Redaktør:

Ole Klemsdal

Foto:

Erik Berg

Grafisk utforming:

Tibe Republic

DnBNOR

DNS

www.dns.no

